

Fotó: Bv. fotó

FOGVATARTOTTI MUNKÁLTATÁS AZ IPOLY CIPŐGYÁR KFT.-BEN^{1,2}

Prisoner employment at Ipoly Cipőgyár Ltd.

Balassagyarmaton egymás mellett, párhuzamosan működik az intézeti, és egy, a központi ellátásban szerepet vállaló gazdasági társaság – jelen esetben az Ipoly Cipőgyár Kft. – által történő munkáltatás. Tanulmányomban bemutatom az Ipoly Cipőgyár Kft.-nél szerzett tapasztalataim alapján az itt fogvatartottak munkáltatásának és oktatásának jellemzőit, kitérek továbbá a központi ellátás szerepére is.

Kulcsszavak: munkáltatás, gazdasági társaság, Ipoly Cipőgyár Kft., Bv. Holding Kft., Központi Ellátó Szerv

In Balassagyarmat, the employment of prisoners is realized side by side and in parallel in the prison limited company taking part in the central supply system - in this case Ipoly Cipőgyár Kft. - and in the Balassagyarmat Strict and Medium Regime Prison. In my study, I present the characteristics of the employment and education of the prisoners based on my experience at Ipoly Cipőgyár Ltd., and I also cover the role of central supply system.

Keywords: employment, limited company, Ipoly Cipőgyár Ltd., Bv. Holding Ltd., central national supply system

- 1 Készült az Ipoly Cipőgyár Kft.-nél tett látogatásaim során szerzett tapasztalatok alapján.
- 2 Jelen tanulmány Halász-Szabó Ágnes kutatásainak eredményeit tartalmazza, amelyeket diplomamunka formájában sikeresen megvédett. A teljes diplomamunka a Börtönügyi Szemle című kiadvány terjedelmi korlátai miatt nem publikálható, azt az érdeklődők megtalálhatják a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának könyvtárában.

Bevezetés

Az 1950-es évek elején a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Közérdekű Munkák Igazgatósága (a továbbiakban: KÖMI) létrehozta a KÖMI vállalatokat, mely vállalatok a büntetés-végrehajtási intézeteken belül foglalkoztatták az elítélteket. Ennek keretében került sor az Ipoly Cipőgyár Kft. jogelődjének megalapítására is. KÖMI/105. sz. vállalat néven 1954 januárjában kezdte meg működését.

Kezdetben a termelés főként a fatalpú bakancsra és a sportlabda készítésére koncentrált – a cipőgyártás a termelés mindössze harminc százalékát tette ki –, a munkát többségében betanított elítéltek végezték. A bonyolultabb feladatok elvégzésére a hosszabb idejű szabadságvesztésüket töltőket tanították be. A sportlabdák gyártásában kiemelkedő volt a vállalat. Dokumentáció hiányában sajnos nem maradt fenn írott formában az a technológia, amelyet használtak. Akkoriban még szakképzések nem igen voltak, így egymástól tanulták el a munkafolyamatokat a műhelyekben dolgozók.

A gyár már fennállásának első évében új üzemmel bővíthetett, majd 1956-ban a márianosztrai börtönüzemben működő kötélmanufaktúra mellé telepítettek cipézetet. Az igazgatói jogosultságokat Márianosztrán is a balassagyarmati börtönparancsnok gyakorolta, az anyavállalat képviselőjében.

1957-ben megszüntették a KÖMI vállalatokat, és ettől kezdődően Ipoly Cipőgyár néven folytatódott tovább a gyártás, a Belügyminisztérium alárendeltségében és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának felügyelete alatt.

Az 1960-as évek végén a termelés a sportcipők és a munkavédelmi lábbelik irányába tolódott. A fejlődések eredményeképp az épület bővítése vált szükségessé, valamint a márianosztrai üzemegység gyáregységgé lépett elő. Sajnos azonban 1976-ban a márianosztrai üzem kivált, és önállóan folytatta tovább tevékenységét, Börzsöny Vegyipari Vállalat néven. Még ebben az évben Miskolcon és Egerben létesített újabb üzemegységet a gyár, előbbiben munkavédelmi kesztyűket készítettek (a Rákospalotai Bőrkonfekció Vállalat részére), utóbbiban pedig írószer-összeszereléssel foglalkoztatták a csökkent képességű foglalkoztatottakat.

A hetvenes évek második felében a fejlesztéseknek köszönhetően technológiai változások következtek be. Elkezdték felváltani a korábbi mechanikai módszereket kémiai, majd pedig a vállalat profilját ma is meghatározó direktfröccsöntött gyártási eljárással. Az 1980-as évektől kezdődően a precízebb, magasabb minőségi követelményeknek való megfelelés érdekében, és a gyártástechnológiai változásoknak köszönhetően, egyre több polgári munkavállalót kezdtek alkalmazni, és varrónők is ekkoriban kerültek

a vállalathoz. 1982-ben immár Szolnokon is fióktelepet létesítettek a helyi büntetés-végrehajtási intézetnél. A nyolcvanas évek a korszerűsödés évtizedének tekinthető a gyár történetében.

Az Ipoly Cipőgyár 1994-ben alakult át gazdasági társasággá. Korlátolt felelősségű társaságként a gyár a balassagyarmati központi egységen kívül egy egri fióktelepen működik,³ miután 1991-ben a szolnoki, 1996-ban pedig a miskolci üzem is megszűnt. Fő tevékenységi köre a munkavédelmi kesztyűkre és cipőkre, valamint a forma- és egyenlábbelikre, szolgálati bakancsokra terjed ki, de klumpákat, vászoncipőket és speciális papucsokat is gyártanak.⁴ A cipőgyár mind a hazai, mind a nemzetközi piacon versenyképes termékekkel van jelen. Ez köszönhető annak a beruházásnak is, amely 2012-ben valósult meg. Ekkor – Magyarországon egyedülálló módon – került beüzemelésre a poliuretán gumitalpszerkezetek előállítására alkalmas, DESMA típusú direktfröccsöntő gép. A technológiai és a gyártási folyamatok folyamatos fejlesztésének, korszerűsödésének, a beruházásoknak és bővítéseknek köszönhetően új modelleket fejlesztettek ki, magasabb minőségben tudnak termelni. A hatékonyságot igazolja az 1997-től alkalmazott ISO Minőségirányítási Rendszer és a 2012-ben bevezetett AQAP 2120 Minőségirányítási Rendszer. A Központi Ellátó Szerv 2011. évi megalapítását, és ezáltal a gazdasági fellendülést követően – jelentős árbevétel- és foglalkoztatotti létszámnövekedés mellett – a kft. a mai napig pozitív mérleggel zárja üzleti éveit.⁵

2011-től az Ipoly Cipőgyár Termelő és Szolgáltató Kft. részt vesz a büntetés-végrehajtás központi ellátásában, valamint 2015 óta a Bv. Holding elismert vállalatcsoport tagja.

A Központi Ellátó Szerv és a Bv. Holding Kft.

Tanulmányom témáját tekintve elengedhetetlennek tartom, hogy szóljak a Központi Ellátó Szerv és a Bv. Holding vállalatcsoport létrejöttéről és működéséről.

2010-ben fogalmazódott meg az a cél, hogy minden, jogerős szabadságvesztés-büntetését töltő elítélt, aki képes is rá, munkát végezzen. Ennek megvalósítása érdekében a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága 2011-ben – a Kormány utasítására – létrehozta a Központi Ellátó Szervet, amely az alapját képezi a büntetés-végrehajtás önfenntartásra törekvésének, a fogvatartotti teljes foglalkoztatás megvalósításának és a költségvetési források megfelelő felhasználásának. Ebben ipari és mezőgazdasági gazdasági társaságok vannak a segítségére, melyek a büntetés-végrehajtási intézetekkel

3 2020 májusában Almáskamaráson egy újabb fióktelep kezdte meg működését, ahol munkavédelmi cipők gyártásával foglalkoznak. Forrás: <http://www.ipolycipo.hu> (Letöltés ideje: 2020. 08. 15.)

4 <http://www.ipolycipo.hu> (Letöltés ideje: 2017. 03. 01.)

5 Vaskor I. (2014)

közösen látják el a fogvatartottak foglalkoztatását.⁶ Két rendeletet is alkottak ennek szabályozására, *A büntetés-végrehajtási szervezet részéről a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter vezetése, irányítása vagy felügyelete alá tartozó szervek irányában fennálló ellátási kötelezettségről, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékekről és szolgáltatásokról, azok átadás-átvételéről és az ellentételezés rendjéről* szóló 9/2011. (III. 23.) BM rendeletet és *A büntetés-végrehajtási szervezet részéről a központi államigazgatási szervek és a rendvédelmi szervek irányában fennálló egyes ellátási kötelezettségekről, a termékek és szolgáltatások átadás-átvételének és azok ellentételezésének rendjéről* szóló 44/2011. (III. 23.) Kormányrendeletet.

A központi ellátás működőképességéhez elengedhetetlen, hogy a kedvezményezettek⁷ a fogvatartottak által előállított termékek és szolgáltatások körében felmerülő igényeiket kizárólag általuk elégítsék ki, a szervezetet pedig e tekintetben ellátási kötelezettség terheli.⁸

Szintén 2011 óta a gazdasági társaságok által előállított termékek az ÁLLAMI PARTNER® védjegy használatával kerülnek forgalomba. *„Az ÁLLAMI PARTNER védjegy a minőség, a biztonság és a megbízhatóság szimbóluma, és egyben kifejezi a magyar nemzetgazdaság fejlődésében az állami szerepvállalás iránti elkötelezettséget. Használója előmozdítja a nemzetgazdaság fejlődését, s ezzel együtt támogatja a társadalmi hasznosság iránti törekvéseket és tevékenységeket. Kifejezi azt, hogy gazdasági és társadalmi többletértéket képvisel a termék- vagy a szolgáltatáscsoport, melyet védjegyünk összefog.”*⁹

2015-re a hazai fogvatartotti foglalkoztatási ráta a központi ellátásnak köszönhetően elérte a 87%-ot, mely térségünkben kiugróan magasnak számít, ez körülbelül nyolcezer elítélt munkavégzését jelenti.

A központi ellátásban részt vevő gazdasági társaságok összefogása érdekében 2015-ben került megalapításra a Bv. Holding Kft., amely a Bv. Holding vállalatcsoport uralkodó tagja lett. *„A fogvatartottak foglalkoztatása mellett elsődleges feladata, hogy biztosítsa az elismert vállalatcsoport tagjainak összehangolt működését, a csoport szintű optimum elérését, ezáltal a bv. szervezet közfeladatainak minél hatékonyabb ellátását.”*¹⁰

6 5 éves a központi ellátás

7 A központi államigazgatási szervek, a rendvédelmi szervek, az egészségügy területén működő országos intézetek, a szociális intézmények és a Magyar Honvédség.

8 <http://bv.gov.hu/5-eves-a-kozponti-ellatas> (Letöltés ideje: 2017. 03. 01.)

9 <http://www.allamipartner.hu/allami+partnerseg/vedjegyunk/vedjegyunk+2.html> (Letöltés ideje: 2017. 03. 01.)

10 A Büntetés-végrehajtási Szervezet 2015. évi évkönyve, p. 45.

A gazdasági társaságok sokszínűségének köszönhetően, csaknem teljes egészében önellátóvá vált a büntetés-végrehajtási szervezet. A beruházások és fejlesztések eredményeként folyamatosan bővül a kereslet, a kínálat és a szerződéses partnerek köre – amelyek a bevételekre is kedvező hatást gyakorolnak –, valamint egyre több fogvatartott foglalkoztatását tudják biztosítani.

Munkáltatás

A Balassagyarmati Fegyház és Börtönben fogvatartottak többségének – körülbelül az ötven százalékának – a munkáltatása az Ipoly Cipőgyár Kft.-nél (a továbbiakban: Kft.) történik. A gyár és a börtön területileg egyazon helyen található, így kapcsolatrendszerük szoros együttműködésen alapul. A fogvatartottak munkába állítása és a munkakörök meghatározása a gazdasági társaságok esetében is a Befogadási és Fogvatartási Bizottság feladata – a Kft. igényeihez igazítottan. A Bv. Kódex lehetővé teszi, hogy az előzetesen fogvatartott személyek kérelmükre munkát végezhesenek. A Kft. munkáltatásában folyamatosan részt vesznek letartóztatottak is, számuk átlagosan hat és tíz fő közé tehető.

Számos üzemegységben folyik a munka, hiszen a cipő felsőrészének szabásától kezdve, a talp fröccsöntésén át, egészen a csomagolásig végigkísérhető a lábbelik készítésének folyamata. A felügyeletet a hivatásos állomány tagjai látják el, akik a börtönnel állnak hivatásos szolgálati jogviszonyban, azonban munkavégzésre a gazdasági társasághoz vannak vezényelve. A felügyelet szempontjából megkülönböztetünk kiemelt művezetőt, művezetőt és foglalkoztatási felügyelőt. Ez utóbbit betöltheti polgári munkavállaló is, ugyanis több civil is dolgozik a társaság üzemeiben. Ők minden esetben szakképzettséggel rendelkező személyek. A felügyeleten kívül a művezetők feladata a fogvatartottak munkáltatási adatainak nyilvántartása és pontos vezetése. Ez alapján történik havonta a munkadíjak elszámolása.

A munka díjazása megvalósulhat a tisztán ledolgozott idő vagy az egyéni teljesítmény alapján, mindkettőre találunk példát, de meg kell említeni a tanulóbért – amelynek mértéke az alapmunkadíj ötven százaléka, és maximum hatvan munkanapra állapítható meg –, és a havibért is. A polgári munkavállalók esetén kizárólag ez utóbbit használják. Az időbérben és a teljesítménybérben foglalkoztatottak esetén különböző bérkategóriákat alkalmaznak aszerint, hogy a tevékenységet milyen körülmények között végzik, és az milyen képzettséget igényel. Az üzemek egy, kettő, és szükség esetén három műszakos munkarendben működnek, a munkaközi szünetek egyik esetben sem képezik részét a munkaidőnek, ahogyan az előkészítő és a befejező tevékenységek¹¹ sem. Többműszakos munkarend esetén a műszakbeosztás hetente kerül változtatásra.

¹¹ 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 177. §

Kétféle részmunkaidős foglalkoztatás zajlik, ötórás és hétórás munkaidővel – munkaterápiás foglalkoztatásban részt vevő fogvatartott jelenleg nincs a társaságnál. Mindkét esetben összesen fél óra munkaközi szünet jár, melyet több részletben adnak ki. Kivételt képeznek ez alól a takarítók, mivel az ő hétórás munkaidejük osztott, délelőtt és délután egyaránt tizenöt perces munkaközi szünettel.

A gazdasági társaságnál leginkább betanított munkások dolgoznak, csak elvétve fordul elő olyan fogvatartott, aki cipész végzettséggel rendelkezik, esetleg a szabadságvesztés büntetésének végrehajtása során szerzett szakképesítést. Ez alól kivételt képez az üzemfenntartásért felelős részleg, itt értelemszerűen igyekeznek az adott szakmához értőket foglalkoztatni. A Kft. ennek ellenére megtesz mindent annak érdekében, hogy dolgozói a lehető legtöbbet tudják kihozni magukból a munkavégzés során. Ezt betanított és OKJ iskolarendszerű képzések szervezésével segítik elő.

A kockázat szempontjából itt bármelyik biztonsági csoportba sorolt fogvatartottal találkozhatunk, üzemegységként konkretizálva az ott dolgozókra vonatkozó feltételeket.

Munkaruha tekintetében kötelező a zárt cipő, több helyen a munkavédelmi kesztyű viselése, egyéb, a munkavégzéshez szükséges védőfelszerelést az egyes munkakörök esetében egyéniesítetten határoznak meg – mint például fül dugó vagy védőmaszk használata. Természetesen a formaruha hordása az elítéltek számára kötelező, ez alól a letartóztatottak sem képeznek kivételt, ha munkát végeznek. Munka- és tűzvédelmi oktatásra havonta, a hónap első munkanapján, új fogvatartott esetén a munkába állást megelőzően, termelési értekezletre pedig félévente kerül sor. Munkavédelmi vizsga letételére az üzemfenntartási osztály valamennyi dolgozója, valamint a veszélyes gépekkel dolgozók kötelesek.

Minden fogvatartott rendelkezik munkáltatási engedéllyel és munkáltatási könyvvel, melyek nyilvántartásáért és kezeléséért a munkaügyi csoport felel. A munkáltatási könyv tartalmazza mellékletként az orvosi alkalmassági vizsgálat eredményét – ez minden esetben kötelező a munkába állást megelőzően –, a fogvatartott besorolását és munkadíját, a munkaköri leírását, valamint a szabadságát nyilvántartó lapot.

Alább a cipőkészítés egyes fázisai szerint mutatom be a különböző üzemi területeket, és az ott irányadó, eltérő szabályozásokat.

Szabászat

A gyártás a különböző bőralkatrészek, a cipő felsőrészének szabásával indul meg. Az eltérő típusú és méretű lábbelik esetében különböző alkotóelemek kivágása szükséges a bőr terítékekből, az erre a célra rendszeresített, lengőfejes szabásgépek segítségével.

A gyártási folyamatnak ez a legérzékenyebb területe, hiszen az a minőségi bőr, amivel dolgoznak, magas értéket képvisel, a munkavégzés pedig nagy odafigyelést igényel, ezáltal az itt dolgozóakra is nagyobb felelősség hárul. Fontos a precíz, pontos munkavégzés, hogy minél kevesebb selejt termék forduljon elő. Ebben az üzemegységben alacsony és közepes biztonsági kockázatba sorolt fogvatartottak foglalkoztathatók, egy műszakban. Egyaránt alkalmaznak teljesítménybérben (darabbérben) és időbérben fizetetteket. Polgári munkavállaló nem dolgozik ebben az üzemegységben. Az átlagos foglalkoztatotti létszám tizenöt fő.

Tűződe és kesztyű üzem

A tűződe és a kesztyű üzem egy műhelyben található, itt történik a kiszabott cipőfelsőrészek, valamint a munkavédelmi kesztyűk összevarrása, kézi anyagtovábbítás útján. Elég munkaigényes, összpontosítást kívánó tevékenység a varrás, így minden fogvatartott önállóan dolgozik és egy-két munkaműveletet végez. Nemcsak a mennyiségre, hanem a minőségre is nagy hangsúlyt fektetnek. Mivel többszörösen zárt helyiségről beszélünk, ezáltal mindhárom biztonsági kockázatba sorolt fogvatartott dolgozhat itt. A munka két műszakban, délelőtt és délután folyik mindkét üzemegységben, a bérezés időbér és teljesítménybér alapján is történhet. Itt már alkalmaznak polgári munkavállalót is. Átlagosan húsz fő dolgozik a tűződében a délelőtti és a délutáni műszakban egyaránt, a kesztyű üzemben pedig körülbelül tizenöt fő, ugyanilyen megoszlásban. Itt megjegyezném, hogy az Egerben található fióktelepen ezeket a varrási tevékenységeket női fogvatartottak végzik.

Bőrtermék műhely

A bőrtermék műhelyben kerülnek előállításra a fegyveres szervek egyenruhájához a pisztolytáskák, tokok, gumibot tartók, övek és övtartók. Ezen kívül készítenek olyan bőrvet is, amely a gyár mintaboltjában megvásárolható bárki számára. Mindezeket túl szükség esetén besegítenek a cipőfelsőrész előállításába, kapcsolási tevékenységgel. Szintén többszörösen zárt helyiség lévén itt is bármelyik biztonsági kockázatba sorolt elítélt dolgozhat – de erről külön feljegyzést kell vezetni –, valamint a korábban alkalmazott munkaterápiás foglalkoztatás megvalósulására is itt került sor. A munka egy – délelőtti – műszakban folyik, a bérezés pedig a munkában töltött idő alapján történik. Polgári munkavállalót nem alkalmaznak. Az átlagos foglalkoztatotti létszám tizenöt fő.

Alsórész összeszerelő szalag

Röviden csak „aljaszalag”, így hívják belsős körökben azt az üzemet, ahol a már összevarrt cipőfelsőrész fára foglalása történik, két műhelyben. Ezen kívül itt végzik a

varratok takarását és a talpöntéshez szükséges előkészületeket. A cipő innen kerül a fröccsöntő műhelybe, majd onnan újra ide vissza, tehát már a kész lábbeli is megfordul itt. A talp túlfolyt részeinek kijavítása és tisztítása után a termék innen kerül a készáru raktárba. A munka két, kötött ütemű szalag mellett folyik. A legegyszerűbb munkaműveleteket hajtják itt végre, amik kevesebb tudást igényelnek és amelyeket bármelyik biztonsági kockázatba sorolt fogvatartott végezhet. A munkavégzés egy műszakos, délelőtti munkarendben, a díjazás időbér és teljesítménybér alapján történik. Polgári munkavállalót a nagyobb tudást igénylő, bonyolultabb munkafolyamatok elvégzésére alkalmaznak. Huszonöt-huszonöt főt foglalkoztatnak átlagosan mindkét szalag mellett.

Direktfröccsöntő műhely

A poliuretán direktfröccsöntés technológiájával, külön erre a célra kifejlesztett – DESMA típusú –, speciális gépekkel történik a cipőtálpak előállítás. Ezt a technológiát már 1986 óta alkalmazza a gyár. A fröccsöntés alkalmával a poliuretán gumitalpszerkezet közvetlenül a formázott, kész bőr felsőrész aljára kerül folyékony állapotban, majd a formában szilárdul meg. Így – a ragasztásos eljáráshoz viszonyítva – lényegesen termelékenyebbé válik a cég, valamint a minőségre is pozitív hatást gyakorol. Ez az egyetlen egység a Kft.-nél, ahol szükség esetén három műszakban is folyhat a gyártás. Jelenleg azonban két műszakban dolgoznak a kizárólag alacsony biztonsági kockázatba sorolt fogvatartottak. A munka díjazása időbérben történik, valamint polgári munkavállalót is alkalmaznak. Az itt dolgozók létszáma nem éri el a tizenöt főt.

Félkész raktár

A félkész raktár szolgál a bejövő és kimenő, félkész áruk és alapanyagok raktározására, mozgatására és tárolására. Más néven a „cipőgyár lelkének” is hívják. A munkáltatás ötórás és hétórás, délelőtti műszakban történik. A biztonsági besorolás szerint alacsony és közepes kockázatba tartozók dolgoznak itt, időbérben. Az adminisztrációs és árumozgatási feladatok ellátására polgári munkavállalókat is alkalmaznak. Körülbelül tíz fő végezheti ezt a munkát.

Készáru raktár

A készáru raktárba az „aljaszalagról” kerül az elkészült cipő. Az itt dolgozók csomagolási tevékenységeket végeznek, és aszerint csoportosítják a felcímkézett dobozokat és gyűjtöket, hogy azok a külső raktárházba kerülnek, vagy innen történik az elszállításuk. Meghatározott időközönként a leltározás is a feladatok között szerepel. Az alacsony és a közepes biztonsági kockázatba sorolt fogvatartottak egy műszakban, délelőtti munkarendben végzik a munkát, és ezért órabér alapján kapják a fizetésüket. Az egy fő

civil munkavállaló, aki sofőr feladatokat is ellát, teljes munkaidőben foglalkoztatott. A félkész raktárhoz hasonlóan itt is átlagosan tíz fő dolgozik.

Textilvágó műhely és kesztyűszabászat

Egy helyiségben dolgoznak a munkavédelmi kesztyűket szabó, valamint a külföldről érkező ruhákból – gépek tisztításához – rongyokat daraboló, bér munkában dolgozó fogvatartottak. A textilvágó üzem a legújabb üzemszám a gyárban, a 2016. év elején kezdte meg működését. Egyebekben a kesztyűszabászat a cipőfelsőrész-szabászattal alkot egy gyártási egységet, így előfordulhat az is, hogy kesztyű helyett cipőfelsőrész szabnak segítségképp. A biztonsági besorolás szerint a magas kockázatú személyek munkáltatására itt nincs lehetőség. Délelőttönként, egy műszakban dolgoznak, és a teljesítményük vagy a munkában töltött idő után kapnak díjazást az itt foglalkoztatottak. A textilvágók esetén a munkabért a megrendelő fedezi. Polgári munkavállaló alkalmazására nem kerül sor. A foglalkoztatotti létszám alakulása a kesztyűszabászat esetén átlagosan öt fő, a textilvágó műhely esetében pedig tíz fő.

Üzemfenntartás (TMK)

A TMK¹² részleg felel az üzemszerű működés és a gyártás folyamatosságának biztosításáért. Itt főként karbantartási, üzembehelyezési, javítási munkákat végeznek a többségében szakképzettséggel – villanyszerelő, esztergályos stb. – rendelkező fogvatartottak a polgári munkavállalókkal közösen. Ezen kívül a szabázkések gyártására is itt kerül sor. Alacsony és közepes biztonsági kockázatba sorolt személyek dolgozhatnak a műhelyben, délelőttös műszakban, azonban van egy fő, aki állandó délutános műszakra van beosztva. Munkájukért időbérben részesülnek. Tizenöt és húsz fő között alakul a foglalkoztatottak létszáma.

Oktatás

Az Ipoly Cipőgyár Kft. az intézetben folyó oktatáson és képzéseken túl, a munkáltatásban részt vevő fogvatartottak számára biztosít további fejlődési lehetőségeket. Főként olyan területeken történnek mindezek, amelyek a cég működésében minőségbeli változást eredményezhetnek, az elítéltek számára pedig mindez potenciált biztosít a munkáltatásban való szélesebb körű részvételre. 2010 óta rendszeresen szerveznek betanított képzéseket, továbbá 2013-ban elindult egy cipőkészítő OKJ iskolarendszerű képzés is, a Dunavecsei Református Kollégium Bella István Gimnázium Általános és Szakképző Iskola közreműködésével. Az oktatást az iskola részéről civil pedagógusok tartják. A betanított munkás kurzusok rövidebb időtartamúak – átlagosan 4-8 hét – és nem

12 Tervszerű megelőző karbantartás

igényelnek előképzettséget. Ilyen tanfolyamok keretében valósult meg például a cipőfelsőrész-összeállító, tűző, szabász vagy bőrdíszműves betanított képzések lefolytatása.

Az egri fióktelep

Az Ipoly Cipőgyár Kft. 1976-ban létesített fióktelepet Egerben, ahol kezdetben a pomázi írószergyártó üzem számára írószer-összeszereléssel foglalkoztak a csökkent munkaképességű fogvatartottak.¹³ A Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben az 1972-es elszállításukat követően, 1982 óta helyeznek el újra börtön fokozatú női elítélteket, akik a gazdasági társaság jóvoltából vesznek részt a munkáltatásban, polgári munkavállalókkal együtt.

Kirendeltség lévén itt csak egy szabászat és két tűződei műhely működik. A női dolgozók az elvárt színvonalon teljesítenek a munkáltatási követelmények tekintetében, így minőségi cipőalkotórészek kerülnek előállításra. Átlagosan negyven fő körül alakul a foglalkoztatotti létszám.

Az egri fióktelepen is az Ipoly Cipőgyár Kft.-nél foglalkoztatott fogvatartottak Munkáltatási Szabályzata van érvényben. A szabályzat a balassagyarmatiakra irányadó szabályokhoz képest eltérést tartalmaz a munkaidőt tekintve. Egerben csak egy műszakban, délelőtt dolgoznak a fogvatartottak, azonban itt is öt- és hétórás részmunkaidőben, valamint a takarítók munkaideje szintén osztott.

A Kft. Egerben is szervezett cipőfelsőrész készítő betanított képzést.

Záró gondolatok

Az Ipoly Cipőgyár Kft.-nél tett látogatásaim során sikerült bepillantást nyernem a fogvatartottak és az ott dolgozók mindennapjaiba, és az Ipoly Cipő gyártási folyamataiba, a mosoda, a konyha és a házi műhely működésébe. Sokat segítettek a téma feldolgozásában az ott dolgozókkal folytatott beszélgetéseim is.

A munka és az oktatás nemcsak a szabad életben, hanem a börtön falain belül is meghatározó momentuma az emberek hétköznapijainak. Ez is inspirált a témaválasztásomban, hiszen azért tanulunk, hogy azután munkát végezzünk, és azért végzünk munkát, hogy önmagunkat és a családunkat eltarthassuk. A munka szerves részét képezi az emberi életnek. Sajnálatos módon a büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartottak túlnyomó többsége a fogvatartása előtt még sosem állt munkaviszonyban.

13 Vaskor I. (2014) p. 26.

Nemcsak a munkáltatás, hanem az oktatás révén is próbálják elősegíteni az elítéltek társadalmi reintegrációját. A fogvatartottak iskolázottsága ugyanis a társadalmi átlag alatt helyezkedik el. A képzések főként olyan szakmákra irányulnak, melyekben a hazai munkaerőpiacon hiány van. A foglalkoztatásban való részvételük segítségével a korábbi rendszertelen, csapongó életmódjukat felváltja a hétköznapi megszokott ritmusa. A rendszeresség által fegyelmet tanulnak, fejlődik a személyiségük. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a munkavégzés következtében az elítélt hozzájárul tartási költségeinek fedezéséhez, de a fennmaradó keresményéből családját is tudja támogatni, és a személyes szükségleteire is fordíthat. Nem nagy az az összeg, amit a munkával megkeresnek, de sok esetben még így is több mint amennyivel korábban, a „szabad” életben rendelkeztek. Máig ható elv, hogy csak azt lehet visszavezetni a társadalomba, aki munkaképes. Nem véletlenül írták a reformáció korában a hamburgi fenyítőház homlokzatára az alábbi gondolatot: „*labore nutrior, labore plector*”.¹⁴

A hazai büntetés-végrehajtási szervezet és a Kormány 2011-ben célként tűzte ki a fogvatartottak teljes foglalkoztatottságának megvalósítását, a hasznos munkával való ellátást. Ennek kivitelezésében meghatározó pont volt a Központi Ellátó Szerv létrehozása, hiszen a 2011-es évet követően ugrásszerűen megnőtt a büntetés-végrehajtási gazdasági társaságok árbevétele, és az ott foglalkoztatott elítéltek létszáma egyaránt. A büntetés-végrehajtás mindent megtesz annak érdekében, hogy a legrenitensebb elítélt számára is megmutassa a helyes utat, amely a társadalomba vezet vissza. Ehhez viszont elengedhetetlen a pozitív munkamorál elsajátítása.

14 „a munka nevel, a munka fegyelmez”, Mezey B. (2012) p. 104.

Felhasznált irodalom

- 5 éves a központi ellátás, Kiadta a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, a Budapesten, 2016. szeptember 26-án tartott Jubileumi konferencia és kiállítás alkalmából
- A Büntetés-végrehajtási Szervezet 2015. évi évkönyve, Kiadja a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Budapest, 2016
- Az Ipoly Cipőgyár Kft.-nél foglalkoztatott fogvatartottak Munkáltatási Szabályzata
- Belovics Ervin – Vókó György (2014): A büntetés-végrehajtási törvény magyarázata, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest
- Boros János – Csetneky László (2002): Börtönpszichológia, Rejtjel Kiadó, Budapest
- Budai István: A Balassagyarmati Fegyház és Börtönben alkalmazott reintegrációs módszerek az intézményi együttműködések tükrében. Forrás: http://www.kimisz.gov.hu/data/cms19468/Budai_Istvan_2009_09_24.pdf (Letöltés ideje: 2017. 02. 22.)
- Budai István: Az elítéltek költségvetési foglalkoztatása (A Kriminálexpón – 2009. május 6-án – elhangzott előadás szerkesztett változata.), Börtönügyi Szemle, 2009/2. szám
- Csodaszarvas a börtönből, Börtönújság 2016. augusztusi szám
- Fogvatartottak Munkáltatási Szabályzata a Balassagyarmati Fegyház és Börtönben
- Heinrich-Tamáskó Péter (2013): A Balassagyarmati Fegyház és Börtön története, Börtönügyi Szemle 2013/3. szám
- Jó tett helyébe... - Önkéntes munka, Adomány a börtönből; Börtönújság 2016. februári szám
- Kabódi Csaba – Lőrincz József – Mezey Barna (2005): Büntetéstan alapfogalmak, Rejtjel Kiadó, Budapest
- Király Eszter – Koósneh Mohácsi Barbara (2014): Büntetés-végrehajtási és szabálysértési jog, Novissima Kiadó, Budapest
- Kőszegi Szilvia (2010): A fogvatartottak oktatása és képzése, Börtönügyi Szemle 2010/3. szám
- Kőszegi Szilvia – Varga Zoltán (2013): A fogvatartottak oktatása, Könyvtári Figyelő 2013/2. szám
- Megújult a balassagyarmati étkező is, Bv. Hírlevél 2016/5. szám
- Mezey Barna (2012): A fenyítőházak forradalma: A modern büntetés-végrehajtás alapvetése Európában, Gondolat Kiadó, Budapest
- Szabó István (2002): Arcképcsarnok - Kertész Sándor bv. ezredes, a Balassagyarmati Fegyház és Börtön parancsnoka, Börtönügyi Szemle 2002/2. szám
- Vaskor István (2014): Az Ipoly cipő útja 1954-2014, Ipoly Cipőgyár Kft., Balassagyarmat
- Vókó György (2006): Európai büntetés-végrehajtási jog, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs
- Vókó György (2015): Büntetés-végrehajtási jog és szabálysértési tételek, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs

Felhasznált jogszabályok

23/1990. (X. 31.) AB határozat

470/B/2006 AB határozat

684/B/2001 AB határozat

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

A büntetések, az intézkedések, az egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény

A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 66/2015. (VIII.18.) OP szakutasítása a Befogadási és Fogvatartási Bizottság részletes feladatairól, tagjairól és eljárásrendjéről, valamint a fogvatartottak munkáltatásához kapcsolódó egyes szabályokról

A büntetés-végrehajtási szervezet részéről a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter vezetése, irányítása vagy felügyelete alá tartozó szervek irányában fennálló ellátási kötelezettségről, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékekről és szolgáltatásokról, azok átadás-átvétéléről és az ellentételezés rendjéről szóló 9/2011. (III. 23.) BM rendelet

A büntetés-végrehajtási szervezet részéről a központi államigazgatási szervek és a rendvédelmi szervek irányában fennálló egyes ellátási kötelezettségekről, a termékek és szolgáltatások átadás-átvételének és azok ellentételezésének rendjéről szóló 44/2011. (III. 23.) Kormányrendelet

A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet

Alaptörvény

Emberi Jogok Európai Egyezménye

Európa Tanács Miniszteri Bizottság R (87) 3 Ajánlás az európai büntetőszabályzatra

Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya

Felhasznált internetes hivatkozások

<http://bv.gov.hu/5-eves-a-kozponti-ellatas> (Letöltés ideje: 2017. 03. 01.)

<http://bv.gov.hu/adventi-koszoru-es-betlehem-a-bortonbol> (Letöltés ideje: 2017. 02. 24.)

<http://bv.gov.hu/balassagyarmat> (Letöltés ideje: 2017. 02. 12.)

<http://bv.gov.hu/balassagyarmat-az-intezet-tortenete> (Letöltés ideje: 2017. 02. 12.)

<http://bv.gov.hu/betanitott-cipofelsoresz-keszito-tanfolyam-egerben> (Letöltés ideje: 2017. 03. 02.)

<http://bv.gov.hu/bunmegelozesi-palyazat-kereteben-nyilt-kiallitas-balassagyarmaton> (Letöltés ideje: 2017. 02. 25.)

<http://bv.gov.hu/csodaszarvast-keszitettek-a-balassagyarmati-fogvatartottak> (Letöltés ideje: 2017. 02. 12.)

<http://bv.gov.hu/eger-az-intezet-tortenete> (Letöltés ideje: 2017. 03. 02.)

<http://bv.gov.hu/fogvatartottak-ujitottak-fel-az-ovodat> (Letöltés ideje: 2017. 02. 12.)

<http://bv.gov.hu/fogvatartotti-foglalkoztatasi-bovitese-balassagyarmaton> (Letöltés ideje: 2017. 02. 12.)

<http://bv.gov.hu/jovatelkent-adomanyoztak-a-fogvatartottak> (Letöltés ideje: 2017. 02. 24.)

<http://bv.gov.hu/karacsonyi-jovatelprogramok-balassagyarmaton> (Letöltés ideje: 2017. 02. 25.)

<http://bv.gov.hu/meglepetes-a-balassi-balint-megyei-konyvtarnak> (Letöltés ideje: 2017. 02. 24.)

<http://bv.gov.hu/oteves-a-mesekor-program> (Letöltés ideje: 2017. 02. 12.)

<http://bv.gov.hu/ott-voltunk-a-x-megyenapon> (Letöltés ideje: 2017. 02. 24.)

<http://bv.gov.hu/szakkepzesek-zarasakent-tettek-vizsgat-a-fogvatartottak> (Letöltés ideje: 2017. 02. 12.)

<http://www.ipolycipo.hu>

